

Intézkedünk, tehát vagyunk

Képernyő

megpróbálja elvégezni a dolgot helyettük.

Közbevetőleg hadd meséljek el egy friss rádiós példát. Vasárnap délelőtt ment a Neveletlenek című műsor, amely arról szólt, hogy egy 15 éves kislány veszélyben van, mert anyja bűnöző, nagynyja (73 éves) pedig a legjobb szándék mellett is rosszul neveli. Megszólt a szociológus, és elmondta, hogy ebben az esetben bizony nem működtek azok a társadalmi intézmények és szervezetek, melyeknek dolga lenne észrevenni a veszélyt, és közbelépni. A műsor azzal zárult, hogy az esetet feldolgozó *Pásztor Magdolna*, a rádió munkatársa beolvasta a kislány neki írt levelét. Azaz, az újságíró, avagy, ha tetszik a rádió — megint átválta egy csomó létező, de nem működő hivatal feladatait, elkezdte „gondozni” az erre rászoruló gyereket.

A példákat szinte vég nélkül lehetne sorolni, a Mit üzen a rádió, s a tévés Ablak úgynevezett szolgáltatásaitól a Felkínálom teljesen direkt, egyáltalán nem bújta-tott „átvállalásáig”. El tudják képzelni, mennyi telefon és levelet kapott az elmúlt héten a szegedi stúdió? Sokat. A *reflexológia*-val foglalkozó, kedden lement riportjuk nyomán. A „talpsimogatás”, mint a természetes gyógy módok egyik válfaja, nem azért váltott ki ilyen méretű érdeklődést

(sajnos!), mert a tévések mindenoldalúan „körüljárták” a témát, korrekt és érdekes műsort csináltak belőle. Hanem azért, mert azok az intézmények és szervezetek, melyeknek dolguk lenne a reflexológiával foglalkozni, az embereknek erről felvilágosításokat adni — nem teszik. A kihívásra — a növekvő információéhségre, egészségügyi fölvilágosításra, az „igazság” kiderítésére — a tévének muszáj válaszolni.

Valóban?

A munkamegosztási zűrzarok kétségtelenül léteznek. Ha az állampolgárok elintézetlen ügyeikkel — reménykedéseik végpontján — kénytelenek elárastani, az írott és nem írott sajtót, valószínűleg nem holmi átszervezésekre van szükség; a *társadalom intézményeinek és szervezeteinek működőképességét „bedillítani” — ennél melyrehatóbb beavatkozásokkal lehet. Minél előbb, mert úgy tetszik, ez a kór ragályos, gyorsan terjed. Már a „független” zsűrik sem funkcionálnak! Mint hírlík, a frakciózás, a klikkszellem, s nem az érték győzött a filmszemlén, ezért, hogy *Jancsó Miklós* új filmje csak „vígaszdíjat” kapott, amit a rendező nem is volt hajlandó átvenni. Ha így haladunk, jó lesz fölkészülni az eljövendőkre; tanfolyamon képezhetnénk magunkat! Ajánlott filmként javasolom hozzá *A maffia* című dokumentumsorozatot, melynek ismétlését az elmúlt vasárnap kezdte meg tévénk, jó időérzékről téve bizonyos-got.*

Sulyok Erzsébet

Német vers- és prózamondó verseny

Országos német nemzetiségi vers- és prózamondó versenyt hirdet a Művelődési Minisztérium, a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége, a Tolna Megyei Tanács, a Szekszárdi Tanítóképző Főiskola és a Szekszárdi Német Bemutatószínpad. A most első alkalommal kiírt verseny célja a német nyelv és a hazai német nemzetiségi hagyományok ápolása, az iskolai nyelvtanítás segítése. Jelenkezhet minden ifjúsági korosztályú (14-től 25 évesig) vers- és prózamondó; a határidő március 10-e. Írásban közlendő a név, életkor, lakhely (iskola), foglalkozás és a szabadon választott mű. (Cím: Szekszárdi Német Bemutatószínpad — Deutsche Bühne —, Szekszárd, Mártírok tere 10. Irányítószám 7100. A verseny lebonyolításáról a jelentkezőket levélben tájékoztatják.) Az országos döntőt április 25-én és 26-án Szekszárdon, a német bemutatósínpadon tartják meg. (MTI)

Testnevelés az óvodában

Ötödik éve folyik az az óvodai testnevelési kísérlet, amelyet Győri Pál, a Veszprémi Vegyipari Egyetem tanára és Nemessuri Mihály budapesti professzor vezet. Az óvodások testrendszeréből bizonyította, hogy ez a korosztály — az eddigi, általános vélekedéssel szemben — sokkal jobban terhelhető, miután a sokmozgásos sportolás károsodás nélkül segíti a testi fejlődést és a személyiség kibontakozását

Nyíri Antal köszöntése

A szegedi tudományegyetem magyar nyelvészeti tanszékének nyugalmazott tanára, a magyar nyelvtudomány kiváló művelője március 9-én tölti be nyolcvanadik esztendőjét. Ma délután a pesti bölcsészeti kar tanácstermében, a Magyar Nyelvtudományi Társaság ülésén, Hajdú Péter akadémikus, az MTA nyelv- és irodalomtudományi osztályának elnöke, egykori szegedi tanártársa fogja köszönteni. Illő, hogy a város, amelyben fiatalon tanult, s amelyben életének javát tanítással töltötte, szintén köszöntse őt. Tanárnemzedékek kerültek ki keze alól, százakat tanított meg nyelvünk ismeretére, szeretetére.

PÁLYÁJA

Szentesen született. 1907. március 9-én. Elemi és középiskoláit szülővárosában végezte, és 1926 őszén iratkozott be a szegedi egyetemre, magyar—német szakra. Már a második évben Münchenben, a negyedikben Bécsben folytathatta tanulmányait. 1933-ban *A Winkler Kódex hangtana és szótana* című — az átlagnál nemcsak terjedelmében, hanem színvonalában is nagyobb — értekezésével szerzett bölcsészdoktori oklevelet. 1934 őszén Csurgón kezdte tanári pályáját, s folytatta nyelvészeti kutatásait a kínálókozó lehetőségek szerint: 1939-ben jelent meg *A zselicségi Szenna és vidéke magyar nyelvjárása* című dolgozata.

Kedves professzorának, Mészöly Gedeonnak meghívására ment 1941-ben Kolozsvárra. A felszabadulás után rövid ideig Békéscsabán, majd Szegeden tanított. A Baross gimnáziumból a főiskolára, onnan 1952-ben mint docens került az egyetemre. 1956. február 1-jén nevezték ki egyetemi tanárrá. Ekkor már a bölcsészeti kar dékáni tisztségét is betöltötte, később (1958—63) tanárképzési rektorhelyettesként is tevékenykedett. Hetvenedik évét betöltve vonult nyugalomba. Tudós számára azonban a nyugdíjazás nem jelent, hogy abbahagyja a munkát. Nyíri Antal is fáradhatatlan szorgalommal búvározkodik nyelvünk titkainak feltárásán.

TÁRGYKÖREI

Mesterének — immár több mint hatvan esztendeje — Mészöly Gedeont vallja, és életművével a kiváló elődnek munkásságát folytatja. Mészölynek módszertani alapulvát, a *szó és a tárgy kölcsönös összefüggésének törvényszerűségét* nyelvtudományunk mai művelői közül senki sem érvényesíti oly következetességgel, mint Nyíri Antal. Ebből következik a nyelvi jelenségeknek néprajzi, művelődéstörténeti háttér értelmezése, magyarázata, amely Mészöly és Nyíri szófejtéseinek annyiszor kulcsa.

Nyíri Antal a történeti nyelvtudomány és a nyelvjárást kiváló művelője. Amit doktori értekezésével megkezdett, nyelvemlékeink búvárlata, végigkísérte pályáján. Ilyen irányú tevékenysége a Müncheni Kódex (1486) 1971-ben kiadott szövegkritikai kiadásában összegeződött. De számos cikke tisztázott régi magyar irodalmi szövegeinkben (például Zrínyi vagy Balassi műveiben) korábban sehogy vagy rosszul értelmezett kifejezéseket, olvasatokat.

Abban a könnyű helyzetben vagyok, hogy munkásságának értékelésében nem kisebb szakértőre hivatkozhatom, mint Pais Dezsőre, rusz eve ugyan a megatata — hatvanadik születésnapja alkalmából — Nyíri Antal addigi munkásságát. A 70. születésnapon pedig Benkő Loránd akadémikus szolt a közben eltelt évtized eredményeiről. Nyíri doktori értekezéséről Pais azt mondta: „Egyik legalaposabb kódex tanulmányunk, főképpen pontos szójegyzékével.” A Zselicség nyelvjárását főltáró dolgozatról: „Jóval a szokványos színvonal fölé emelkedik, többek közt a benne foglalt jelentéstani fejtegetések révén.” A *kiháló szentesi vízi etet neprajzi és néprajzi maradványai* című munkájáról (amely 1948-ban az Alföldi Tudományos Gyűjteményben, Szegeden jelent meg) pedig ezt: „A szülőföld iránt megnyilvánuló kegyelet mellett fontos emlékeket örökíti meg a magyar népiségnek és a magyar nyelvnek.” Kiemelte Pais is Nyíri eredményeit a művelődés- és társadalomtörténeti kifejezések magyarázatában, hangsúlyozva, hogy szófejtéseinek sikerlett több esetben a finnugor nyelvi anyagban való kiváló tájékozottsága tette lehetővé.

Benkő Loránd Nyírinek a magyar történeti nyelvtan ismeretanyagának bővítésében, főként a törvényszerű és az igerakozás fejlődésének fölrajzolásában elért eredményeit méltatta. Lényeges megállapításokat tett hangtörténetünk fontos kérdéseiről. Pais nyelvünk hangutatózó szavainak vizsgálatában elért új megállapításait dicsérte; Benkő is a belső, magyar származású szavaink megfejtéseiben mutatott teljesítményét emelte ki. „Mind-ezekben és az itt nem említett közleményeiben — mondotta Benkő Loránd — korábbi tudós erényei talán még fokozottabb, érettebben mutatkoznak meg: a vizsgált nyelvi anyag rendkívül mély ismerete, a történeti adatok mellett a kapcsolódó nyelvjárási jelenségek gondos számba vétele, a néprajzi-művelődéstörténeti háttér feltárása, a logikus gondolatvezetés és öleletes megoldási készség — és nem utolsósorban a tárgyszerűség —, a magyar nyelv múltjához minden írásán átsugárzó nagy-nagy vonzódása, mely tudóserényeivel éppen nem áll ellentétben, hanem színezi, egyéni ízekkel, érzelmekkel gazdagítja őket.”

E megállapításoknál hitelesebben magam sem tudnám jellemezni Nyíri Antal gazdag életművét. S nem mulaszthatom el azt az anekdotikus ötletet sem, amelyet két évtizede már Pais Dezső is elsűtött. Nyíri Antal első közleménye a szegedi folyóiratban, az idősebb Bibó István szerkesztette *Népünk és nyelvünk 1932. év-folyamában* jelent meg, ezzel a címmel: *Tudja a dürgést. Ezt a szólást, helytállóan, a vadászat tárgyköréből magyarázta: a fajtáskas udvarlásának, dürgésének helyét tudja földérinteni, aki tudja (ismeri, érti) a dürgést...*

Ebben a pályakezdő írásban talán jóvendülés rejlett. Nyíri Antal életműve bebizonyította, hogy a nyelvtudomány számunk ágában *tudta a dürgést*, és nyelvünk megismerésében számtalan lényeges, új eredményt hozott.

S hoz még bizonyára ezután is. Isten éltesse az emberi kor végső határáig! P. L.

A kis herceg felnőtt

Lelni abban jócskán igazságot, hogy akkor felnőtt az ember, ha dönteni képes. S ez nem feltétlenül életkor kérdése. Ivelhet magasra karrier úgy, hogy automata váltók terelgetik, olajozott sinen. Minden egyszerű, mert jó, ahogy van. Csak biztosíték hiányzik, hogy nem jön váratlan döccenő, vagy egyszerűen, az illető nem lesz egyszer csak kiváncsi arra, mit takar előle a vattacukorbélés, amivel számára a világot kipárnázták.

Számítógép-szakember lesz a gyerekből, dönt az előrelátó szülő, ha a csöppös érdeklődést mutat elsőségre a szorzótábla iránt. Biztos immár: iskolai pályafutása gimnáziumi matek tagozaton és egyetemi szakon át a számítógépek vezet majd. Vagy tolmácsnak adjuk, hisz milyen pici még, s oly édesen gügyög, hogy it iz bütyköl. Mert jól megy a magyar, a történelem, nosza, célozzuk meg a jogot, sike-

Rádiófigyelő

rül is, nemsoká' bíró lesz a lányból. Persze, semmi baj, ha a szülői, tanítói gondoskodó jó szándék valóban azt célozza, amire a csemete vágyik. Más kérdés azonban; nem arra vágyik, amit várnak tőle? Mint például az említett jogász kislány, aki vel szintén biztosan haladt a székér, míg nem egyszer csak ráébredt, nem neki való a bírósághoz. Döntött, s váltott: versekkel foglalkozik azóta. A kis herceg felnőtt — ez volt *Kapás Irén* riportjának a címe, mely a *Szivárványban* hangzott el vasárnap délelőtt. A műsor ezúttal a döntésről szolt. A döntésről, melynek mindig van kockázata, hisz az eredmény csak utólag igazolja, jól vagy rosszul választottunk-e. Ugyanis míg az előbbit siker kísér, az

utóbbiért olykor felelni kell. Hogy a döntés kényszere milyen gyakran szorongat mindannyiunkat, a jelentéktelen esetektől a hűbá vágókig, kiderült a *Szivárványból*. Korántsem csak vezérigazgatók, munkahelyi vezetői felelőssége — minden napjaink gyomorszorító velejárója. Határozni kell, vállalja-e az ötgerekes házaspár megfelelő lakás nélkül a következő porontyot is; a valaha Európa-bajnok atlétán pedig az életet súlyos ígyműtétje, benuása után, családi gondjai-bajai ellenére.

Optimista, valóban szivárvány színű műsort készített a tapasztalt, válogatott riportergárda: *Pásztor Magdolna*, *Szell Júlia*, *Fodor Csilla* és a többiek neve, külön-külön is garancia a műfajban.

Varju Erika

NDK utazási napok

Hétfőn Budapesten, az NDK Kulturális és Tájékoztató Központban megkezdődött az NDK utazási napok programsorozata. Az egyhetes rendezvény egyik kiemelkedő része az immár hagyományos turisztikai kiállítás, amely az NDK idegenforgalmi központjairól, szép tájairól, városairól fotók segítségével nyújt tájékoztatást az érdeklődőknek. Emellett kisfilmekkel és diavetítésekkel hívják fel a figyelmet az NDK turisztikai látnivalóira. A helyszínen — kedvezményesen — értékesítik is az NDK-ba szülő programokat, amelyek többségét Berlin megalakulásának 750. évfordulója jegyében rendezték. A látogatók számára vetéledőt is rendeznek, ahol értékes nyere-ményeket sorsolnak ki

Balatoni program

Nyitás májusban

A Balaton-part nyári kulturális programját vitatta meg hétfőn Balatonfüreden tartott ülésén a Balatoni Intézőbizottság kulturális bizottsága. A *Vajda György* művelődési miniszterhelyettes vezetésével megtartott ülésen rámutattak, hogy az utóbbi években általában és az egyes üdülőhelyeken is kialakult a balatoni kulturális műsorok hagyománya: a komoly és a könnyűzene, a művészetek, a szórakozás ma már széles körben hozzátartozott központjai jöttek létre. A közönség ismeri és igényli az egyes üdülőhelyek, illetve intézmények specialitásait, éppen ezért ilyen, vagy olyan okból bekövetkező kiesésük komoly gondokat okoz. A hangversenytermek közül az idén

zárva tart az éppen felújítás alatt álló keszthelyi művelődési központ, s a folyamatban levő rekonstrukció miatt a veszprémi várban sem lehet majd megtartani a már évek óta nagy sikerű márhangversenyeket. Zárva tart a badacsonyi Szegedi Róza-ház, megnyílik viszont és zenei programok otthona lesz az Alsóörsön a helyreállított török adószedőház. Ezekről eltekintve a hagyományok jegyében és sok újdonsággal készülnek a Balaton-part kulturális programjának gazdái a főszezonra.

Az idényt ebben az esztendőben is a hagyományoknak megfelelően Balatonfüreden nyitják meg május 23—24-én. Az ünnepség déli parti párját Siófokon tartják május 29—30—31-én